

GLOSA

Pesmi štirih vdrugič

Pri Cankarjevi založbi, »naravni« naslednici nekdanjega Slovenskega knjižnega zavoda, so po petintridesetih letih ponovno izšle Pesmi štirih, tokrat v reprintu, kar naj bi že samo po sebi pomenilo, da gre za pomembno knjigo. Kot poseben vložek, v obsegu dveh tiskarskih pol, je založba ponatisnila štiri krajše eseje o štirih pesnikih pokojnega Mitje Mejaka (Marginalije ob liričnem jubileju), ki so prvič izšli ob dvajsetletnici Pesmi štirih, leta 1973, kot spremna beseda k štirim dovolj reprezentativnim izborom, ki jih je izdala Partizanska knjiga.

Prav takrat, leta 1973, se je prvič pojavila založniška ideja, da bi Pesmi štirih ponatisnili, pa so pesniki omahovali, čas se jim očitno ni zdel najprimernejši. Takrat je bil v polnem zamahu vseh vrst modernizem, bogve kateri val avantgarde že, in za vsakega teh valov posebej je takratna literarna kritika trdila, kako da se šele z njim vzpostavlja »prava« vednost o »pravi« poeziji, za katero je takrat veljalo, da se odločilno in, zdelo se je, dokončno oddaljuje od tako imenovanega lirskega subjekta, ki pa je osrednje inspirativno gibalno ne samo Pesmi štirih, ampak, zdaj bolj zdaj manj, celotnega pesniškega opusa vseh štirih pesnikov, Kajetana Koviča, Janeza Menarta, Toneta Pavčka in Cirila Zlobca.

Toda čas je prinesel svoje, avantgarda se je, val za valom, nekoliko utrudila, povedala svoje, se etablrirala, postala le ena izmed možnosti, tudi v očeh kritike, celo najbolj militantne, je prenehala biti pretendent na absolutum, sama se zdaj mora reševati s teorijo o pluralizmu individualnih poetik, o njihovi koeksistenci v istem času, skratka: počasi si je začel in si končno tudi utrdil pot postmodernizem, ki po svoje povzema vse dosedanje literarne in estetske izkušnje, zlasti iz bojovitega povojnega soočanja, ki je bilo tudi v slovenski literaturi raznoliko in bogato. Po drugi strani pa so bili vsi štirje avtorji ves ta čas literarno in kulturno izredno dejavni, drug za drugim so prejeli veliko Prešernovo nagrado in številna druga priznanja, ostali so, skratka, ne glede na menjavo okusa (v glavnem pri kritiki) trdno zasidrani v slovenski povojni liriki, še več: čas jim je bil in jim ostaja zelo naklonjen, njihova pesem je živo odmevna in občinstvo jo vse bolj in bolj ceni. Tudi v primerjavi z drugačno pesmijo, z drugimi poetikami. Tudi izid Pesmi štirih aprila 1953. ostaja literarnozgodovinsko dejanje, ki ga nobena nova periodizacija ne more ne zanikati ne prezreti. Dr. František Benhart, eden najskrbnejših ocenjevalcev slovenske sodobne literature, je celo zapisal, da je prav izid Pesmi štirih edina nepremakljiva postaja v razvoju slovenske povojne literature.

Vsak izmed štirih pesnikov (Kovič, Menart, Pavček, Zlobec) se je v teh petintridesetih letih v marsičem oddaljil od svojih začetkov, poglobil in razširil svoj pesniški svet, se dokopal tudi do nasprotnih spoznanj, premaknil težo svoje izpovedi, vendar osnovna nit, ki vse štiri pesnike veže na njihovo skupno knjigo, ni bila nikoli pretrgana. Če k temu dodamo še izredno plodno bero vseh štirih v teh treh desetletjih in pol, ni tudi nobene nevarnosti niti možnosti, da bi kdorkoli, bralec ali kritik, dojemal ali ocenjeval Pesmi štirih samo »z današnjimi očmi«, s poetsko izkušnjo in okusom, ki sta značilna za sedanji trenutek postmodernizma: Pesmi štirih je treba brati tudi kot literarnozgodovinsko dejanje, hkrati pa videti v njih individualno in skupno potezo štirih pesnikov, ki imajo vsak svoj profil in vsak svoje trdno mesto v slovenski povojni literaturi, nič manj pa tudi v sedanjem lirskem trenutku. V tem smislu je reprintna izdaja Pesmi štirih ustrezno in zanimivo založniško dejanje.

Štirje pesniki na kasetah

Hkrati s ponatisom *Pesmi štirih* so mariborski *Dialogi* kot svojo 3–4 številko razposlali svojim naročnikom štiri antologijsko koncipirane kasete s pesmimi Kajetana Koviča, Cirila Zlobca, Toneta Pavčka in Janeza Menarta z oznako »Ob 35-letnici izida zbirke *Pesmi štirih*«. Prvotni namen uredništva je sicer bil, da bi bile kasete namenjene izključno *Pesmi štirih*, avtorjem pa se je zdelo primernejše, glede na to, da je hkrati izšel ponatis zbirke, da se v tej obliki predstavijo razvojno, antologijsko, od *Pesmi štirih* do najnovejših pesmi. Značilnost vseh štirih kaset je tudi v tem, da na eni strani traku berejo pesniki sami, na drugi pa igralci: Kovičeva sointerpretatorka je Štefanija Drolc, z Zlobcem sodelujeta Boris Juh in Aleš Valič, s Pavčkom Saša Pavček in Slavko Cerjak, Menartov igralski partner pa je Boris Kralj. Kasete je posnel Helidon, založila pa založba Obzorja. Kasetam so uredniki, Marjan Pungartnik, Boris Cizej in Marko Vezovišek, dodali še drobno knjižico s svojo spremno besedo, seznamom posnetih pesmi in z izborom fotografskih posnetkov z literarnega večera v Mariboru, na katerem so se v dneh zadnjega Borštnikovega srečanja skupaj predstavili občinstvu vsi štirje pesniki, in z snemanj v ljubljanskem studiu Helidona.

Prav gotovo zanimiva poteza *Dialogov*, ki s tem odpira možnost, da bi se posredovanje literature medijsko posodobilo, tokrat slušno, v prihodnje morda tudi avdiovizuelno, z videokasetami. Ta prvi poskus antologijskega posnetka pesnikov na kaseto se v naših razmerah zdi malodane revolucionaren, spremlja ga občutek, kot da je bila premagana nekakšna sramežljivost, nekakšen »pudor poeticus«, ki omogoča pesniku, da ne komunicira s svojim občinstvom samo s tiskano besedo, samo v dialogu tišine s tišino. Namreč: dandanes domala ni pevca, popevkarja, pa naj bo še tako mlad in skromen, da ne bi imel kar nekaj svojih kaset in plošč, medtem ko si poezija, kot vidimo, šele utira pot v nove medije. Upajmo, da ta prva izkušnja *Dialogov* s štirimi pesniki ne bo ostala osamljen primer...

V. S.